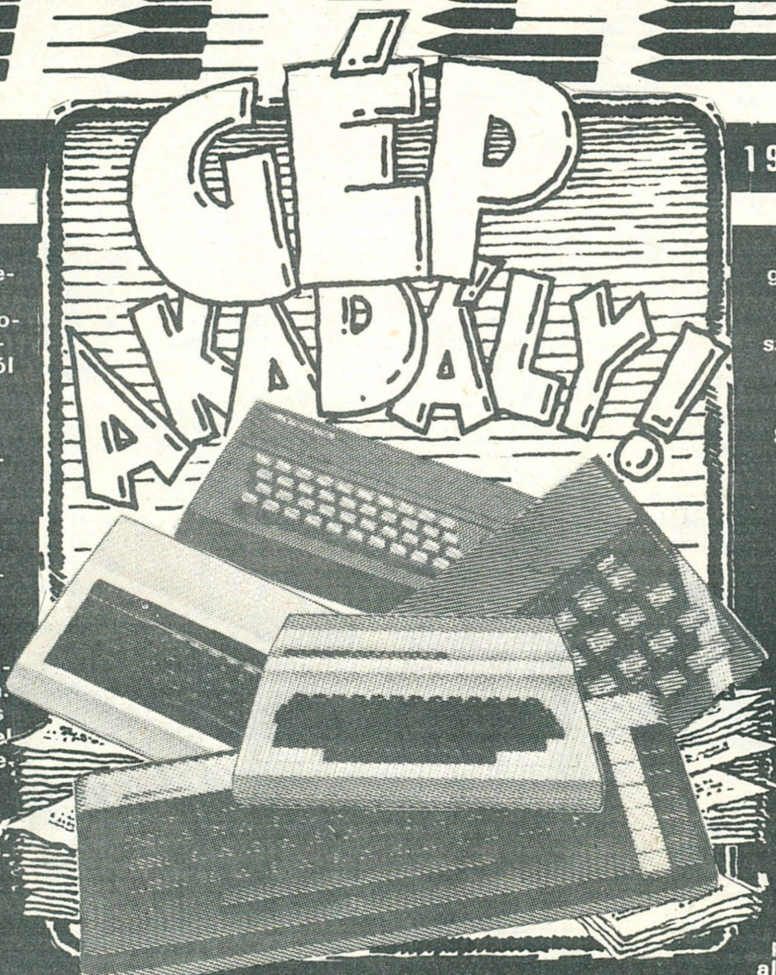

Nemrég egy barátommal a kisvállalkozások számítógépesítéséről beszélgettünk.
A barátom maga is kisvállalkozó, mégpedig a kisvállalkozások kisvállalkozója, azaz abból él, hogy más vállalkozások könyvelési, gazdálkodási ügyeit intézi, s ezekben ad hasznos és haszontalan tanácsokat. Gondoltam, hogy számszaki embert nem lehet nehéz meggyőzni a személyi számítógép hasznosságáról, hát úgy fordítottam a beszélgetés menetét, hogy szóba hozzam, vajon ők miért nem használnak számítógépet.
Nem lenne-e érdemes munkájukat gépesíteni – kérdeztem. Egyfelől magát a mechanikus számolási műveletsort géppel végeztetni, másrészt a könyvelési „trükköket", lehetőségeket gépre vinni, s ily módon már egy bonyolultabb, nagyobb döntést igénylő tevékenységben tanácsadóként igénybe venni a gépet mint segítőtársat.
Hiszen logikusnak tűnik a gondolat, hogy egy adóbevallás elkészítésében nem egyféle variáció létezik, vannak dolgok, amelyek így is könyvelhetők, meg úgy is, s a szabályok, a rendeletek is adnak lehetőséget bizonyos döntések legelőnyősebb meghozatalára. Ezenkívül kintről érkezett információink is vannak arról, hogy efféle munkákban sokfelé használnak már számítógépet, s nem is egyféle kész programot árulnak ilyen célra.
Lévén, hogy nem vagyok gazdasági szakember, nem tudhattam, s nem is gondoltam, hogy eme logikusnak tűnő gondolatom megvalósulása miféle akadályba ütközik. Nem tudtam, s így azt sem értettem, hogy miért nem árulnak számítástechnikai kisvállalkozások tucatnyiféle könyvelőprogramot, adóbevallási tanácsadót, döntéselőkészítőt nálunk is. A válasz lényegesen egyszerűbb, mint gondoltam. Egyszerűen nem tartja érdemesnek sem a programozó, sem a könyvelő gm, hogy ilyen programot kidolgozzon, kidolgoztasson. Mert mint barátom mondta, mire egy ilyen program elkészülne, mire a használhatósága beigazolódna, s ily módon piaca lenne, a programot már el lehetne dobni, s helyette újat írni. A könyvelésben, az adózásban követendő szabályok ugyanis oly gyakran változnak, hogy gyakorlatilag évente kellene új programot írni.
Valóban, gyakran olvasunk szaklapokban – így az Ötletben is – a szabályozók túl gyakori változásáról, a jogszabályok irdatlan dzsungeléről.
S mindez persze már nemcsak a kisvállalkozások, s nemcsak a könyvelés gépesítését nehezíti. A számítógép hasznos eszköz lehet, lehetne a gazdaság legkülönbözőbb szféráiban, az ügyvitelben éppúgy mint a műszaki munkában vagy másutt.
Ám ahhoz, hogy ez a hasznos eszköz hasznot hajtson, hogy termelőerővé váljon, ahhoz programok kellenek.
A programhoz pedig sokféle szabványra, szabályozóra, rendeletre, előírásra oda kell figyelni.
Márpedig – s ez is hozzátartozik az igazsághoz – programot, komoly elemző, döntéselőkészítő vagy éppen elemző munkát végző, segítő programot nem lehet két perc alatt s két forintért elkészíteni.
Épp így nem lehet egy jól elkészített programot percenként átírni, alakítgatni.
Ma ott tartunk, hogy a gépek kezdenek megszokottá, mindennapos eszközzé válni nálunk is. Ma ott tartunk, hogy keressük azokat a területeket, konkrét feladatokat, amelyekben a számítógép visszatérítheti az árát. S ma ott tartunk, hogy ennek a tevékenységnek a kiteljesedéséhez bizonyos feltételek megteremtését alapvető célként kell elfogadni. S ezek közé a feltételek közé eszerint föl kell vennünk azt is, hogy bizonyos szabályozók ritkábban kellene hogy változzanak. S hogy tovább menjek, ezt el is kellene hitetni az emberekkel. Azaz ahhoz, hogy a barátom meg merjen rendelni nem kis pénzért egy programot egy számítástechnikai kisvállalkozástól, ehhez hinnie kellene abban, hogy az adózással, könyveléssel kapcsolatos jogszabályok a következő három évben nem változnak.
De tessék megmondani, hogy a rugalmas gazdaságpolitika változó szabályozóit ismerve, bízhatunk-e ilyesmiben? Hát tessék, ismert egy skizofrén dilemma, amelynek megoldásában tanácsot kér olvasóitól a szerkesztő:

Angyalosi László

BELÜLRŐL

ötlet

HÍROLDAL

Gépi fordítás!

Óránként háromezer szavas sebességgel képes japán nyelvről angolra fordítani egy a közelmúltban Japánban kifejlesztett számítógépes fordító berendezés. A közel százezer dollárt érő technikai újdonság azonban a finomságokat kevésbé képes érzékelni, ezért szükség van még az ember közreműködésére, aki a lefordított szöveget végleges formára átírja, szerkeszti.

Vámtiszt bűntette!

Egy Miamiban dolgozó vámtiszt lesz az első áldozata az új számítógépes titokvédelmi törvénynek, amely 1984 októberében lépett hatályba az Egyesült Államokban.
A vámtisztet tavaly októberben tartóztatták le azzal a váddal, hogy illegálisan kapcsolódott egy állami számítógéprendszerre és felhatalmazás nélkül adatokat módosított annak adatbázisában. Mint a nyomozás során kiderült, az adatmódosítás nem öncélú volt, hiszen a vádlottat és két bűntársát 160 000 dollárhoz juttatta. Az új törvény szigorúságára jellemző, hogy ezért a bűntettért 25 év börtön és 30 000 dollár pénzbírság szabható ki.

Teszteredmény

Mint ismeretes, az IBM 1984 augusztusában jelentette be az IBM PC AT számítógépét. A géppel együtt beígért hálózati szoftver, az ezt támogató PC-DOS 3.1 operációs rendszer verzió, a XENIX többfelhasználós változata késik, és csak 1985 első negyedévére ígérik ezeknek a termékeknek piacra hozatalát.
A Personal Computing számítástechnikai szaklap mindazonáltal megvizsgált egy IBM PC AT mikroszámítógépet 20 Mbyte-os merev lemezzel és 1,2 Mbyte-os floppy lemez háttértárral. A próbák során kiderült, hogy az IBM PC AT, 80286-os mikroprocesszorának köszönhetően, sebességét legalább kétszeresére növelte. Ez elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy az IBM riválisa, az AT & T személyi számítógépéhez viszonyítva is gyorsabb legyen.

Basic tanfolyam!

Új BASIC-tanfolyamok indultak januárban és februárban többek között a MOM Művelődési Központban, a kőbányai Pataky István Művelődési Központban és a Gázművek óbudai Művelődési Házában. Míg a MOM-ban csak általános iskolásoknak szervezték a programot, addig a másik két tanfolyamon nincs korhatári kötöttség. A kőbányai tanfolyamot nyolchetesre tervezték, melynek a részvételi díja nyolcszáz forint.

Fedélzeti...

Kis fedélzeti számítógépet fejlesztett ki gabonakombájnokhoz a mezőtúri Magyar–Mongol Barátság Tsz szakembercsoportja. A kombájn vezetőfülkéjében elhelyezett berendezés folyamatos információt szolgáltat a vezetőnek a kombájn egyes egységeinek állapotáról, javítva ezáltal az elvégzett munka minőségét.

Szoftver bolt!

A Skála Budapest Nagyáruház második emeletén mikroszámítógépes szoftvert árusító bolt kezdte meg működését a közelmúltban. A Commodore 64 személyi számítógépre készült programok segítségével számos gazdálkodási, nyilvántartási feladatot oldhatnak meg vállalataink, intézményeink.

Közlekedés

Tizenkilenc mikroszámítógépet vettek használatba a Budapesti Közlekedési Vállalat központi részlegeiben. A mikrogépek alkalmazásától a főváros közlekedését meghatározó vállalat szolgáltatásainak további javulását várják. Hasznos segítséget nyújthatnak az új gépek a forgalomszervezés, a gépjárműüzemeltetés, az anyaggazdálkodás, a menetrendszámítás, a munkaidőbeosztás területén.

Tehenész szoftver

A Szigetvári Állami Gazdaság tehenészei takarmányoptimalizálási szoftver, illetve számítógép segítségével biztosítják, hogy a gazdaság görösgali üzemében minden tehén az optimális abrakadagot kapja. Az új módszer bevezetésével jelentősen nőtt az állomány tejtermelése, miközben csökkent a takarmányfelhasználás.

RADELKIS rajzoló

OH–860 típusjelzéssel digitális rajzológép sorozatgyártását kezdték meg a Radelkis Szövetkezetben. A fontos importkiváltó számítástechnikai eszköz jellemzője, hogy minden hazai forgalomban levő számítógéphez csatlakoztatható. Különböző számítástechnika-alkalmazó vállalatok és intézmények megrendelésére mintegy száz darab berendezés készül el a szövetkezetben a második negyedév végéig.

Mini képernyő!

A Mitsubishi Tredia notesz nagyságú számítógép azzal keltett meglepetést, hogy 80 soros, 25 oszlopos folyékony kristályos képernyőt ad 24 kbyte-os RAM-számítógépéhez. A konfigurációhoz tartozik még egy mikrokazettás olvasó, egy modem, egy vonalkód-olvasó és egy ROM cartridge csatlakoztatási lehetőség. A belső elemek lehetővé teszik a gép 8 órás működését. A gép ára 1200 dollár.

- **bit:** egy kettes számrendszerbeli helyiérték (0 vagy 1)
- **byte** (bájt): 8 bitből álló memória „egység"
- **gépi kód:** a gép saját nyelve, a BASIC utasításokat először erre fordítja le, csak azután tudja végrehajtani
- **hardware** (hárdver): a gép műszaki-fizikai „teste"
- **interface** (interféjsz): más gépekhez vagy perifériákhoz való kapcsolódási lehetőség
- **memória:** adatok és programok tárolására szolgáló egység
- **mikroprocesszor** (CHIP): a mikrogép „lelke", a gép működését vezérlő integrált áramkör
- **nagy felbontású grafika:** ha a gép a képernyőn sok pontot tud külön megjeleníteni
- **periféria:** a géphez csatlakoztatható megjelenítő, tároló és adatbeviteli eszközök
- **program:** feladat végrehajtására összeállított utasítássorozat
- **RAM** (angol betűszó): a gépet használó számára teljesen hozzáférhető (felülírható és kiolvasható) memóriaterület
- **ROM** (angol betűszó): csak kiolvasható memóriaterület, amely a gép programozhatóságát biztosító „tudásanyagot" tartalmazza
- **software** (szoftver): mindaz, ami a gépbe „beleírható"
- **szintaxis:** a programírásra vonatkozó formai szabályok összessége

ÚJ!

A Personal Computing Today kínpadra fektette a Commodore új adujàt, a C 16-ot. A gép műszaki adatai röviden: 6502 kompatibilis 7501 típusú mikroprocesszor, 16 K RAM, melyből 12 K BASIC munkaterület. Kétféle grafikus üzemmód: 320x200 képpont és négy szín minden karaktermezőben, vagy 160x200 képpont és négy szín minden karaktermezőben. Hangkeltési lehetőség: két darab négyoktávos hanggenerátor és egy zajgenerátor.

A C 16 külsőre megegyezik a C 64-gyel, csak a doboz szürke színe jelzi, hogy másik gépről van szó. A billentyűzet csoportosítása kissé megváltozott. A kurzormozgató billentyűket egymás mellé tették, ami ugyan szokatlan lesz a régi Commodore-felhasználóknak, viszont kétségkívül célszerű módosítás. Az angol szaklap az új gép fő hiányosságaként a csatlakozókat jelölte meg. A C 64-en található standard D9 joystick aljzatok helyett kisebb, kerek csatlakozókat alkalmaztak, melyekhez csak a Commodore gyártmányú Super joystick használható. Megváltozott a magnetofoncsatlakozó is, a C16-tal nem működik sem a régi 1530-as, sem a CZN szalagegység. Ez azonban nem jelent problémát, mivel az új számítógéphez magnetofont is mellékelnek. (A C 16 egyébként szinte semmilyen vonatkozásban nem kompatibilis a C 64-gyel.) Megszűntek a felhasználói portok, ezek szerepét a cartridge-csatlakozó vette át.

Az új típusú csatlakozók alkalmazását a cég utólag azzal indokolta, hogy a C 16-ot eredetileg a legújabb Commodore Plus 4 géppel azonos kivitelűre tervezték. Ez a gép viszont kisebb burkolatot kapott, aminek a hátlapján nem fértek el a nagyobb, régi csatlakozók. A C 16-ot később ugyan nagyobb dobozba szerelték, de nem lett volna ésszerű egyidőben két gépet különböző csatlakozókkal piacra dobni.

Hasznos szolgáltatás a RESET gomb, ami már nem a megszakításkérést használja, hanem közvetlenül a processzorral van összekötve. Lenyomása az összes Basic-mutatót nullázza. Látszólag tehát elvész a RAM-ban levő Basic program, valójában viszont továbbra is a memóriában marad és egyszerűen visszanyerhető. Sajnos a tápegység még mindig a gépen kívül helyezkedik el, bár a készülékben elegendő hely állt volna rendelkezésre.

A kisebb-nagyobb hardverhiányosságokat ellensúlyozza a kitűnő Basic interpreter. A Commodore gépeknek mindig a Basic volt a gyenge pontjuk, azonban a C 16 kivívta a PCT elismerését. A grafikai utasítások célszerűek és van is belőlük szép számmal. A felhasználónak 16 szín 8–8 árnyalata áll rendelkezésére. A megszokott grafikai utasításokon kívül néhány különleges is fellelhető. A C 16-nak nincs hardver sprite kezelése, ezt szoftver úton végzi. (Sajnos emiatt lassú, tehát nem használható nagyobb alakok mozgatására, holott épp erre szánták.)

Vannak diskkezelő utasításai, a Basic-ban kevéssé elterjedt, ám célszerű ciklusképző szerkezetei (DO. . . WHILE és DO. . . UNTIL) és formátumos outputja. Lehetséges a decimális-hexadecimális konverzió, ha pedig valaki szövegkezelő programokat akar írni, szokatlanul nagyszámú stringműveletben válogathat. A programozó munkáját segíti néhány olyan szolgáltatás, mint az újrasorszámozó, vagy a nyomkövető funkció. A C 16-nak van beépített monitorprogramja is, mely eltérően az eddigi gyakorlattól egy assemblert is tartalmaz.

A gépet a már jócskán elavult VIC kiváltására tervezték, de úgy tűnik – dacára a kisebb memóriának – méltó versenypartnere lesz elődjének, a C 64-nek is. Bár a joystick csatlakozók megváltoztatása elég kellemetlenül érintette a játékpiacot, a PCT mégis ezen a téren jósol nagy jövőt a C 16-nak. Ezt látszik alátámasztani, hogy jó néhány szoftverház kezdte meg a játékprogramok kidolgozását – a szükséges szoftver-háttér tehát hamarosan összeáll. A kezdőcsomag ára (ebben benne van a szalagegység is) Angliában 139,95 font, ami végre a Spectruméhoz hasonló alacsony ár.

Optikai lemezek!

A Colorado Springs-i Information Storage Inc. áprilisra tervezi optikai úton olvasható lemezegységeinek megjelenését. Ezeket az egységeket „egyszer írják", „sokszor olvasták". A lemezmeghajtó egység cserélhető 100 megabyte-os 5 1/4 colos lemez cartridge-eket használ. A lemezmeghajtó egységek ára 600 dollár körül lesz, a lemezcsomagok ára 40 dollár körül várható.

Képcsipek

A NEC elektronikai cég bejelentette az új µPD7281D chipjét, amely az első nem Neumann-féle, egyetlen chipen létező képfeldolgozó processzor. A 7281-es 5 millió műveletet hajt végre másodpercenként. Több ilyen processzor összekapcsolásával növelhető ez a teljesítmény.

Tokióból érkezett

Tokióban bejelentették, hogy a japán külkereskedelmi és ipari minisztérium feloldotta az eddigi exporttilalmat a személyi számítógépek egyes fajtáinak a szocialista országokba történő eladására. A szigetország legnagyobb számítógépgyártója, a Fujitsa pedig közölte, hogy új számítógépe gyorsabb, mint a világ bármelyik komputere. Az új szuperberendezés másodpercenként egymilliárd művelet végrehajtására képes. Ugyancsak tokiói hír, hogy Teleport néven egy távközlési műholdhoz kapcsolódó nagy információfeldolgozó és -továbbító rendszert helyeztek üzembe. A Teleport földi bázisa számítógéprendszerekből és adó-vevő antennák együtteséből áll.

GÉPNYERŐ

ötlet

HT-1080Z School Computer

Íme, ígéretünkhöz híven, közreadunk egyet a HT-GÉPNYERŐ első fordulójára (zsebszámológép-szimuláció) érkezett pályaművek közül. Nem úgy, mint egyértelműen a legjobbnak tartott programot, hanem mint a legjobb programok közül a legrövidebbet, legelegánsabbat. S kísérőül hűen közöljük a programhoz mellékelt rövid leírást is, egyrészt hogy segítsen a program megértésében és használatában, másrészt, hogy példát mutassunk sok szakkörnek: körülbelül ilyen leírással illik egy programot valahová elküldeni (vagy persze még részletesebbel). Ugyanis a szakkörök fele egyáltalán nem küldött a programhoz leírást! Kivételesen elnéztük az ilyen (a feladat kiírásába is ütköző) rendellenességeket, de ígérjük, hogy ha máskor is lesz ilyen jellegű pályázat, sokkal szigorúbbak leszünk!

S most következzék a budapesti Piarista Gimnázium pályázati anyaga:

A számológép-szimuláló program ismertetése

1. A program használata

A program egy „lengyel módszerrel" működő számológépet szimulál. Ez a módszer azt jelenti, hogy a beírt szám az akkumulátorba került, onnan vagy a stackbe vagy a memóriába jut, vagy fölülíródik: a bináris művelet a stack tetején lévő és az akkumulátorban lévő számmal végződik, az unáris művelet pedig az akkumulátorban lévővel. Az eredmény az akkumulátorba kerül, és ez íródik ki a displayre.

Figyelem: a „lengyel módszerrel" dolgozó kalkulátorokban nincs egyenlőségjel! (Pl. a Hewlett-Packard gépek.)

Példa bináris művelet elvégzésre:
5+4 kiszámítása: 5 EN(=NEW Line) 4+

Unáris műveletre:

$\sqrt{2}$ kiszámítása: 2 SQR (=V)

A gépnek 10 memóriája van; a memóriakezelő utasítás után beütött egyjegyű szám jelzi, hogy melyik memóriával dolgozunk.

```
1 'PIARISTA GIMNAZIUM, BP.
    A SZAKKOR, 1. FELADAT
    HT-1080Z, ELSO KIADAS
2 GOSUB 2000
10 CLS:CLEAR500:DEFINTB-V:DEFDBLA,P,W
20 MAX=50:P2=1.5707963#:CO$="0123456789./@ "+CHR$(31)+CHR$(13)+"PRXISCTGLV+-*:[O
><%":DP=270:IP=DP+64:MP=IP+4:EP=416:D$=CHR$(202)
30 DIMW(MAX),WM(9),S$(1),IN$(1),E$(9),M$(4):S$(0)="-":IN$(0)="   ":IN$(1)="INV"
40 FORI=1TO9:READE$(I):NEXTI:READM$(1),M$(2),M$(3),M$(4)
50 FORI=0TO4:PRINT,,"#";I;"=","#";I+5;"=":NEXTI
60 PRINT,,"SP=","(SP)=":PRINT@262,"HT-35";:PRINT@326,"CALC":PRINT@458,"MADE IN H
UNGARY"
70 FORI=9TO52:SET(I,10):SET(I,19):SET(I,45):NEXTI:FORI=10TO45:SET(9,I):SET(52,I)
:IFI<19,SET(24,I)
80 NEXTI
90 FORI=0TO6:J=64*I+518:READP$,Q$:PRINT@J,P$;:PRINT@J+33,Q$;:NEXTI:GOTO300
100 DATA DIVISION BY ZERO,X<0 IN SQR,X<=0 IN LOG,ILLEGAL TG,ILLEGAL INV SIN/INV
COS,ILLEGAL BASE,STACK EMPTY,STACK FULL,OVERFLOW,CLR#,STO#,RCL#,EXC#
110 DATA 1/x  EXS EN  OFF ON,R    X  NL  SPC CLR
120 DATA INV  sin cos tg  CE,I    S   C   T   @
130 DATA PI   SQR lg  ln   [,P    V   G   L   [
140 DATA "CLR#  7   8   9   :","O    7   8   9   :"
150 DATA STO#  4   5   6   *,>    4   5   6   *
160 DATA RCL#  1   2   3   -,<    1   2   3   -
170 DATA EXC#  0   .  +/-  +,%    0   .   /   +
200 '   C$=INKEY$, C=CODE(C$)
220 C$=INKEY$:IFC$=""THEN220
230 FORC=1TO35:IFC$=MID$(CO$,C,1),RETURN
240 NEXTC:GOTO220
250 '   ERROR
260 PRINT@DP,"  Error ";E;:PRINT@EP,E$(E);
270 GOSUB200:IFC<14OR15<CTHEN270ELSE360
300 '   FOCIKLUS
310 SP=0:AC=0:GOTO940
320 AC=0
330 IN=0
340 GOSUB600:GOSUB200:IFC=1THEN320
350 IFC<12THEN500
360 IFC<21,ONC-11GOTO460,320,390,310,410,420,430,440,450
370 IFC<27THEN700
380 IFC<32THEN800ELSE900
390 PRINT@DP,CHR$(202);:FORI=0TO9:WM(I)=0:NEXTI
395 GOSUB200:IFC<>15THEN395ELSE310
400 '   SPECIALIS FUNKCIOK
410 IFSP=MAX,E=8:GOTO250ELSESP=SP+1:W(SP)=AC:GOTO330
420 AC=3.1415927#:GOTO330
430 IFAC=0,E=1:GOTO250ELSEAC=1#/AC:GOTO330
440 IFSP=0,E=7:GOTO250ELSEW=W(SP):W(SP)=AC:AC=W:GOTO330
450 IN=1-IN:GOTO340
460 AC=-AC:GOTO330
500 '   IN ACCU
510 FP=0:SA=1:IN=0:A$="":GOTO535
520 GOSUB650:IFC>12,AC=VAL(S$(SA)+A$):GOTO350
530 GOSUB200
535 IFC=11,IFFPTHEN530ELSEFP=1
540 IFC<12,IFLEN(A$)=8+FPTHEN530ELSEA$=A$+C$
550 IFC=12,SA=1-SA
560 GOTO520
600 '   DISPLAY
610 PRINT@EP,CHR$(220);:PRINT@355,SP;:PRINT@373,D$;:PRINT@373,W(SP);:SA=1:A$=STR
$(AC)
620 IFAC=>1D8ORAC<=-1D8,E=9:GOTO250
625 IF-1D-8<ACANDAC<1D-8,AC=0
630 IFLEFT$(RIGHT$(A$,4),1)="D",A$=LEFT$(A$,1)+"."+STRING$(VAL(RIGHT$(A$,2))-1,"
0")+MID$(A$,2,1)+MID$(A$,4):A$=LEFT$(A$,LEN(A$)-3)
640 A$=LEFT$(A$,10):AC=VAL(A$):IFRIGHT$(A$,1)=".",A$=LEFT$(A$,9)
650 PRINT@IP,IN$(IN);:PRINT@DP,RIGHT$("          "+S$(SA)+A$,10);:RETURN
700 '   SZIMPLAPONTOS FUGGVENYEK
710 X=CSNG(AC):ONC-20+6*INGOSUB720,730,740,750,760,770,725,735,745,755,765,775:A
C=CDBL(Y):GOTO330
```

Zsebszámológép a HT-n

Ilyen utasítások:
CLR # (=0) – törlés
STO # (=>) – tárolás
RCL # (=<) – előhívás
EXC # (=%) – az akkumulátor (kijelző) értékével cseréli a tartalmat
A stackben 50 hely van. *A stackkel kapcsolatos utasítások:*
(nyomógombok)
EN (=New Line) – *az akkumulátor tartalmát beírja a stack tetejére* (a többit eggyel mélyebbre teszi)
EXS (=X) – *felcseréli a stack tetején lévő számot az akkumulátorban lévővel*
A számológépet az OFF (=Space) utasítással lehet *kikapcsolni*, ezzel törlődik az összes adat; *bekapcsolás* az ON *(=Clear)* billentyűvel történik. A CE (=@)*utasítás az akkumulátort törli.* A függvények inverzét az INV (=I) utasítással képezhetjük a függvény billentyűjének lenyomása előtt.
A felhasználás megkönnyítése érdekében szerepel a programban is ez az útmutató.

2. A program felépítése

A program a (végére írt) használati útmutatóval kezdődik.
10–170 sorokban a változók definiálása, képernyő rajzoltatása szerepel:
300–400 sorokban a szimulálást vezérlő főciklus található, innen van elágazás az egyes speciális feladatokat végző szubrutinokba, amelyek a következők:
200–240 felhasználó közléseinek értékelése (billentyűzet)
250–270 hibajelzések
400–450 speciális funkciók
500–560 akkumulátorkezelés
600–650 képernyőkezelés
700–775 unáris műveletek (függvények)
800–890 binér műveletek
900–990 memóriakezelés

```
720 Y=SIN(X):RETURN
725 IFABS(X)>1,E=5:GOTO250
727 IFABS(X)>.99999,Y=SGN(X)*P2ELSEY=ATN(X/SQR(1-X*X))
728 RETURN
730 Y=COS(X):RETURN
735 GOSUB725:Y=P2-Y:RETURN
740 IFCOS(X)=0,E=4:GOTO250ELSEY=TAN(X):RETURN
745 Y=ATN(X):RETURN
750 GOSUB760:Y=Y/LOG(10):RETURN
755 Y=10[X:RETURN
760 IFX>0,Y=LOG(X):RETURNELSEE=3:GOTO250
765 Y=EXP(X):RETURN
770 IFX<0,E=2:GOTO250ELSEY=SQR(X):RETURN
775 Y=X*X:RETURN
800 '   BINER MUVELETEK
810 IFSP=0,E=7:GOTO250
820 ONC-26GOSUB850,860,870,880,890
830 SP=SP-1:GOTO330
850 AC=W(SP)+AC:RETURN
860 AC=W(SP)-AC:RETURN
870 AC=W(SP)*AC:RETURN
880 IFAC=0,E=1:GOTO250:ELSEAC=W(ŞP)/AC:RETURN
890 W=W(SP):IFW=0ANDAC>0,AC=W:RETURNELSEIFW<=0,E=6:GOTO250
895 IFLOG(W)*AC>70,E=9:GOTO250ELSEAC=W[AC:RETURN
900 '   MEMORIA
910 N=C-31:PRINT@MP,M$(N);
920 GOSUB200:IFC>11THEN920ELSEIFC=11THEN940
930 M=C-1:PRINTM;:ONNGOSUB960,970,980,990
940 FORI=0TO4:J=64*I+37:PRINT@J,D$;:PRINT@J,WM(I);:PRINT@J+16,D$;:PRINT@J+16,WM(
I+5);:NEXTI:PRINT@MP,"        ";:GOTO330
960 WM(M)=0:RETURN
970 WM(M)=AC:RETURN
980 AC=WM(M):RETURN
990 W=WM(M):WM(M)=AC:AC=W:RETURN
2000 CLS:PRINT"KER HASZNALATI UTASITAST? (I/N)"
2010 A$=INKEY$:IFA$=""THEN2010ELSEIFA$<>"I",RETURN
2030 CLS:PRINT"
A PROGRAM EGY LENGYEL MODSZERREL MUKODO KALKULATORT SZIMULAL.
EZ AZT JELENTI, HOGY A PROGRAM EGY STACKKEL DOLGOZIK, A BINER
MUVELETEKET A STACK TETEJEN LEVO ERTEKKEL ES AZ AKKUMULATORRAL";
2035 PRINT"
VEGZI EL. AZ AKKUMULATORBA KERUL A BEADOTT SZAM, ES A GEP EZZEL
VEGZI AZ UNARIS MUVELETEKET. A KIJELZORE MINDIG AZ AKKUMULATOR
ERTEKE IRODIK KI.";
2040 PRINT"
A GEPNEK 10 MEMORIAJA VAN. EZEKET A MEMORIAKEZELO UTASITAS UTAN
LEUTOTT EGYJEGYU SZAMMAL VALASZTJUK KI.";
2050 PRINT:PRINT"MEMORIAKEZELO UTASITASOK:"
2060 PRINT"CLR#   CLEAR  MEMORY - MEMORIA TORLES"
2070 PRINT"STO#   STORE  MEMORY - SZAM TAROLASA"
2080 PRINT"RCL#   RECALL MEMORY - MEMORIA ELOHIVAS"
2090 PRINT"EXC#   EXCHANGE        - A MEMORIABAN LEVO SZAMOT FELCSERELI
              A KIJELZON LEVOVEL (=AKKUMULATOR)"
2100 A$=INKEY$:IFA$=""THEN2100
2110 CLS:PRINT"STACKKEL KAPCSOLATOS UTASITASOK:"
2120 PRINT"EN : ENTER - AZ AKKUMULATORT BERAKJA A STACKBE."
2130 PRINT"EXS: EXCHANGE STACK - AZ AKKUMULATORT FELCSERELI A STACK
             TETEJEN LEVO SZAMMAL"
2140 PRINT:PRINT"AZ EGYEB MUVELETEK KET FO CSOPORTBA OSZTHATOK:"
2150 PRINT"1. UNARIS MUVELETEK: EGY SZAMON VEGZI EL. PL. GYOKVONAS"
2159 PRINT"2. BINER  MUVELETEK: KET SZAMON VEGZI EL. PL. ALAPMUVELETEK"
2160 A$=INKEY$:IFA$=""THEN2160
2161 CLS:PRINT:PRINT"AZ 5+4 OSSZEADAS TEHAT IGY VEGEZHETO EL:":
PRINT"5":PRINT"EN":PRINT"4":PRINT"+":PRINT"(KIJELZON AZ EREDMENY)"
2165 PRINT:PRINT"
KEREM, ALLITSA A GEPET SZELES KEPERNYORE.
A PAGE BILLENTYUVEL VALTHATJA A KEPET."
2170 A$=INKEY$:IFA$=""THEN2170
2180 RETURN
```

FUTKÁROZÁS

A Primóra közölt játékprogram a következőképpen működik: a képernyőn egy futkározó fejet kell vezetni, mely a billentyűzet érintésére, ill. bizonyos idő eltelte után irányt változtat vagy egyhelyben megáll. Az irányváltoztatás ***véletlenszerű.***

A pályán akadályok és pontok vannak. Ha a bábu nagy akadályba ütközik, elveszít egy életet. Az ötödik élet elvesztése után új játék kezdődik, mely a billentyűzet érintésére indul. Ha azonban a bábu pontba ütközik, akkor azt „fölfalja" és 20 pontot nyer.

A játékot tenyérrel érdemes játszani. A Primo így biztosan érzékeli a billentyűzet érintését.

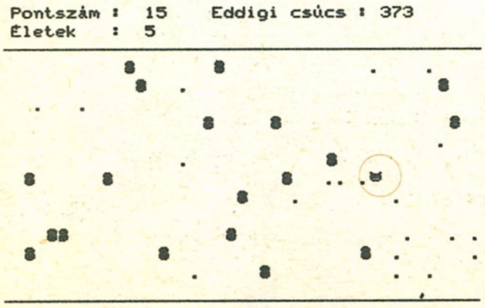
A játékban előre definiált karakterek vannak, melyek előállítását az első 7 sor végzi.

A karakterdefiniálás után az 1000-es sorra történik ugrás. Ahol az alapkép kirajzolása és a változók értékeinek beállítása következik.

A 200-as és 490-es sor között van elhelyezve a program fő része. A 220-as sor végzi az irányváltoztatást, itt egy ellenőrzés is el van helyezve, ami kiküszöböli, hogy a véletlenszám-generátor az előző értékkel egyező értékeket állítson elő, mivel ebben az esetben az irányváltoztatás nem következik be.

A 360-as sor a kis pontokkal, a 370-es pedig a nagy pontokkal való ütközést ellenőrzi.

A 420-as sor biztosítja a 20. elmozdulás utáni irányváltoztatást. Az A$-nak SPACE értéket ad, és a 280-as sorra küldi a programot. A tulajdonképpeni irányváltoztatás itt történik meg egy ellenőrzés segítségével, ami az A és B értékeket állítja újra abban az esetben, ha AS nem egyenlő üres stringgel. A programban szereplő változók: A–Y irányváltoztatás; B–X irányváltoztatás; AA/BB – A, ill. B ellenőrzése; X/Y – A bábu X, Y helyzete; P – Pontszám; LP – legmagasabb pontszám; E – életek; M – mozgás (20 elmozdulás utáni irányváltoztatáshoz). ***Gajdos László***


```
100 'Futkározás Gajdos László 85.1
110 A$="": C=0: A=0: AA=0: B=0: BB=0: X=0: Y=0: P
=0: LP=0: E=0: M=0: V=-1
120 DIM K%(18): C=VARPTR(K%(0))
130 POKE C,66,60,90,126,102,36,66,61
140 POKE C+8,28,62,62,28,62,62,62,29
145 POKE C+16,66,60,90,126,66,60,0,1
150 POKE 16459,C-256*INT(C/256),INT(C/256)
160 GOTO 190
170 IF LP<P THEN LP=P
180 IF INKEY$="" THEN 180
190 CLS
200 FOR A=0 TO 255: SET(A,0): SET(A,162): NEXT A
210 PRINT "Pontszám :  0      Eddigi csúcs :";LP
220 PRINT "Életek    :  5"
230 FOR A=1 TO 20: PRINT$ RND(12)+2,RND(41),"." :
 NEXT A
240 FOR A=1 TO 20: PRINT$ RND(12)+2,RND(41),CHR$(
129) : NEXT A
250 X=20: Y=8: PRINT$ Y,X,CHR$(6)CHR$(128): M=0:
P=0: E=5
260 IF INKEY$="" THEN 260
270 A$=INKEY$
280 IF A$<>"" THEN A=INT(RND(3)-2): B=INT(RND(3)-
2): M=0: IF A=AA AND B=BB THEN 280 ELSE BEEP 100,
10
290 AA=A: BB=B
300 PRINT$ Y,X,CHR$(6)" ";
310 Y=Y+A: X=X+B
320 IF Y<3 THEN Y=14
330 IF Y>14 THEN Y=3
340 IF X<0 THEN X=41
350 IF X>41 THEN X=0
360 IF POINT((X+1)*6,184-(Y*12))<>0 AND POINT((X+
1)*6,188-(Y*12))=0 THEN P=P+20: BEEP 200,20
370 IF POINT((X+1)*6,188-(Y*12))<>0 THEN E=E-1: B
EEP 1000,20: PRINT$ 1,11,E: IF E=0 THEN 170
380 PRINT$ Y,X,CHR$(129+V);: V=-V: P=P+1: PRINT$
0,11,CHR$(6);P
390 IF P/25=INT(P/25) THEN PRINT$ RND(12)+2,RND(4
1),CHR$(129);
400 IF P/15=INT(P/15) THEN PRINT$ RND(12)+2,RND(4
1),".";
410 BEEP 5,10: M=M+1
420 IF M=20 THEN A$=" ": GOTO 280 ELSE 270
430 END 'Futkározás
```

Úgy látszik, a Primo lesz a kettes számú iskolaszámítógép. (Erre talán telik majd az általános iskoláknak is.) Ezért valószínűleg az eladott gépek számánál sokkal nagyobb a használók száma.

A géppel kapcsolatos néhány olyan „felfedezésemet" kívánom ismertetni, amelyek ismerete sok bosszúságtól kíméli meg a felhasználókat.

a) A felhasználói kézikönyv nem említi (miért?) a képernyőre nyomtatást pozicionáló utasítást, amelynek ez az alakja: PRINT m,n,l.
m jelentése: „sor", lehet szám, változó vagy aritmetikai kifejezés. Legkisebb értéke 0, legnagyobb 15.
n jelentése: „oszlop", lehet szám (konstans), változó vagy aritmetikai kifejezés. Legkisebb é.: 0, legnagyobb: 41.

b) A felhasználói kézikönyv nem ír a BEEP m,n utasításról (miért?). Ez a számítógép hangszóróját működteti.
m arányos a hangrezgés egy periódusának időtartamával (minél nagyobb, annál mélyebb a hang).
n arányos a hangrezgések számával (nem a másodpercenkénti rezgésszámmal!).
Tehát a hang hossza hozzávetőlegesen az m*n szorzattal arányos! Ebben különbözik a Spectrum megfelelő utasításától.

c) A képernyőre függőlegesen is lehet írni. Közvetlenül a CTR gomb és a 0 megnyomásával. Vízszintes írásba visszatérni a CTR+W megnyomásával lehet.
Programból pedig a PRINT CHR$ (15) utasítással lehet ebbe az üzemmódba váltani, visszatérni pedig a PRINT CHR$ (23)-mal lehet.

d) a 16452 memóriacím legfelső bitje (MSB) határozza meg, hogy az INKEY$ nagybetűt vár-e vagy kisbetűt. Az UPPER gomb ezt a bitet kapcsolja be vagy ki. 1 = nagybetű, 0 = kisbetű.

e) A 16455 memóriacím a mindenkori üzemmódot határozza meg. Ennek segítségével akár egy utasítással be lehet állítani a teljes üzemmódot. Még olyasmit is, amire BASIC-ből nincs lehetőség (pl. láthatatlan írás a képernyőre).
7. bit (MSB) 1 = nyújtott karakter, 0 = nem
6. bit 1 = aláhúzás bekapcsolva, 0 = kikapcsolva
5. bit 1 = a képernyő világos, 0 = sötét
4. bit 1 = a karakter környezete a képernyővel ellentétes („negatív alap")
0 = azonos megvilágítású
3. bit} 2. bit} együtt 11_B akkor van előtörlés, 00_B akkor nincs
2. bit előtörlés
1. bit 1 = a betű sötét, 0 = a betű világos
0. bit 1 = függőleges írás, 0 = vízszintes írás

f) Ha az előtörlés be van kapcsolva, a többi üzemmód bizonyos kombinációinál a CLS utasítás az előtörlést kikapcsolja. Ezért, ha szükséges, egy CLS után ismét be kell írni az előtörlést (CHRS(6)).

g) A Primo belső órája a következő címeken található:
16447
16446
16445
(Ez nem más, mint egy 24 bites számláló.)
A számítógép bekapcsolásakor az óra 0,0,0-ról indul, a legkisebb című gyorsan eléri a 255-öt, akkor 0-ra vált, de ugyanakkor a 16446 értéke nő eggyel. Azután, ha a 16446-os regiszter éri el a 255-öt, ez is 0-ba fordul, és a 16447-et növeli 1-gyel. 255,255,255 után ismét 0,0,0-ba fordulnak. E memóriacímekre tetszőleges értékek beírhatók POKE-kal, azután a beírt értéktől folytatják a számlálást.

Figyelem! A NEW utasításra a belső órával semmi sem történik (folytatja a számlálást), a RESET gomb megnyomása lenullázza!

h) A PI azonosító értéke állandóan 3.14159 (π értéke 5 tizedesig). Ha valakinek tényleg nagy szüksége van egy szabad Pi azonosítóra, írhatja így: P I, de akkor mindig így kell írnia, bármilyen értéket adhat neki. Ez bemutatja a Primo szokatlan nagyvonalúságát: azonosítók belsejében szóközöket hagyhat a programozó, és az teljesen azonosnak veszi a szóköz nélküli azonosítókkal. (Kivéve, ha az egyébként kulcsszó lenne. L. PI esete.) Sőt! Programsorszám belsejében is szabad szóközt hagyni, a szóközöket figyelmen kívül hagyja a gép.
Tudjuk, hogy általában nem lehet kulcsszavakat azonosítónak használni. A Primo esetében ez megkerülhető úgy, hogy az azonosító belsejébe egy szóközt írunk.
Tehát
XA ugyanaz, mint X A, AA ugyanaz, mint A A,
OR kulcsszó, de O R azonosító,
TO kulcsszó, de T O azonosító,
PRINT kulcsszó, és P RINT szintaktikai hiba, mert tartalmazza az INT kulcsszót!

i) A CLEAR vagy CLEAR n utasításnak van egy mellékhatása is. A CLEAR utasítás, mint ismeretes, törli az összes változót, a CLEAR n pedig még n byte helyet is lefoglal a szöveges változóknak.
Az ON ERROR GOTO n utasítás hatását a megszokott módon ON ERROR GOTO 0 utasítással lehet megszüntetni. Sajnos azonban megteszi ezt a CLEAR mindkét változata. (Bár ERR és ERL megtartja az értékét!)

j) A CLEAR kellemetlenkedik másképpen is. Ha pl. CLEAR 1000-rel lefoglaltunk ezer byte-ot, ez a lefoglalt stringmemóriarész megmarad a NEW vagy akár a RESET gomb megnyomása után is.

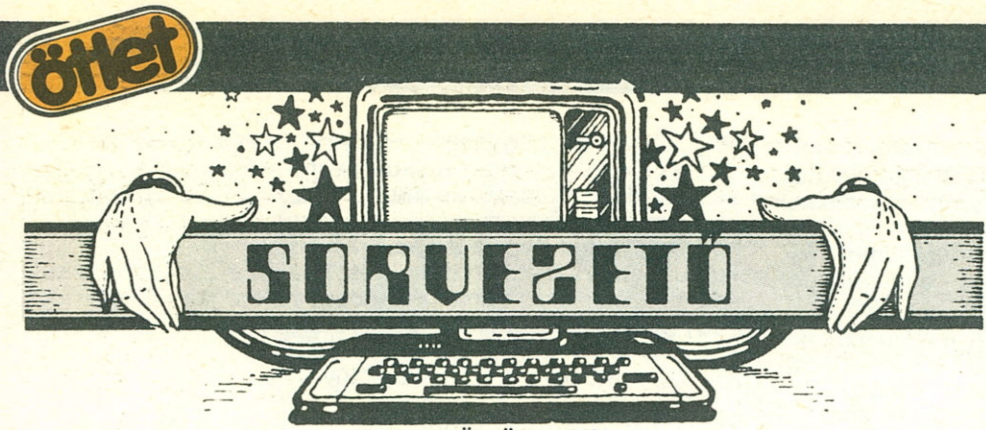
Koszper Vilmos

Tisztelt szerkesztőség!
Nemrégiben kezembe került a BIT-LET februári száma, amelyben a BENCHMARK programokat közölték. Mivel éppen volt nálam egy Primo néhány napos használatra, beírtam ezeket a programokat.
Szeretném közölni a tesztek eredményét:

BM1:	*1,6 s*	*BM5:*	*21,1 s*
BM2:	*7,7 s*	*BM6:*	*33,6 s*
BM3:	*18,5 s*	*BM7:*	*51,6 s*
BM4:	*19,2 s*	*BM8:*	*82,9 s*

A Primo – gyorsaságát tekintve – tehát a középosztályba sorolható.

Vámos György

SZAKKÖRÖKNEK!

LEBEGŐPONTOS ARITMETIKA A SPECTRUMON II

Halász Péter írásának első részét januári BIT-LET-ünkben közöltük.

Most már ideje, hogy megnézzük, hogyan végeztethetjük el a géppel a kívánt műveleteket egy gépi kódú program során. A lebegőpontos kalkulátort egy RST 28 H utasítással lehet meghívni. Az elvégeztetni kívánt műveleteket pedig közvetlenül a hívás helye után álló byte-okkal lehet megadni.

A legfontosabb kódok jelentése:

kód (hexa)	**művelet**
01	megcseréli a két utolsó számot a stackben
02	törli az utolsó számot a stackből
31	az utolsó egységet még egyszer beírja, így az kétszer fog szerepelni
A0	a 0 konstanst a stack végéhez írja
A1	az 1 konstanst a stack végéhez írja
A2	a 1/2 konstanst a stack végéhez írja
A3	A $\pi/2$ konstanst a stack végéhez írja
A4	a 10 konstanst a stack végéhez írja
Cn	az n-nedik ($0\leqslant n\leqslant 5$) memóriába írja a stack végén álló számot (a stackből nem törli!)
En	az n-nedik ($0\leqslant n\leqslant 5$) memóriában tárolt számot a stack végéhez írja

(a következő műveleteknél a két utolsó egység törlődik, és a művelet eredménye a stack végére íródik)

kód (hexa)	**művelet**
03	kivonás
04	szorzás
05	osztás
06	hatványozás
0F	összeadás
17	string-összeadás, azaz a megjelölt stringeket egymás után fűzi

(A következő műveletek az utolsó egységet törlik, és a művelet eredményét a helyére írják. Mivel ezek egy kivételével pontosan megfelelnek egyes BASIC függvényeknek, ezért ezek nevét írjuk le.)

kód (hexa)	**művelet**				
18	VAL$	22	ASN	2A	ABS
1B	ellentettképzés	23	ACS	2B	PEEK
1C	CODE	24	ATN	2C	IN
1D	VAL	25	LN	2D	USR
1E	LEN	26	EXP	2E	STR$
1F	SIN	27	INT	2F	CHR$
20	COS	28	SQR		
21	TAN	29	SGN		

Ezen kódsorozat végét minden esetben egy 38H kód jelzi. Ennek hatására a vezérlés visszaadódik a hívó programnak, a 38H-t követő helyre.

Az így kódolt műveletek végzése során keletkező hibákat a gép ugyanazokkal a hibajelzésekkel jelzi, mintha ezeket BASIC-ben végeztetnénk.

A kalkulátor használata során a következőkre kell még ügyelni:

1. a stackben ne maradjon „szemét", mert sokszori hívás esetén a munkaterület megtelhet;
2. egyes funkciók használják a 0–3 memóriákat; a karakterkiíró rutin a 0-ást és az 1-est. Ezek tehát törlődhetnek. A fentiek alapján (a stack végén álló számot X-nek nevezve) SIN X+COS X kiszámítása a következő assembler rutinnal történhet (az eredményt a stack végén kapjuk):

```
RST    28H
DEFB   C5H
DEFB   1FH
DEFB   E5H
DEFB   20H
DEFB   0FH
DEFB   38H
```

puska HT-1080Z SZÁMÍTÓGÉPHEZ

Puskának neveztük el azt a BASIC összefoglalót, amelyet Rohonyi Pál és Király László a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem számítástechnikával foglalkozó tanárai – lapunk olvasói – készítettek és küldtek el. A puska a HT iskolaszámítógéphez készült és igyekszik összefoglalni egy lapon mindazokat a tudnivalókat, amelyekre a gép használójának szüksége lehet programozás közben. Az effajta praktikus összefoglaló táblázatoknak, kártyáknak nagy keletje van a mikrogépesek táborában. Így hát ha eme első puskánk megihleti valamelyik olvasónkat, s hasonló összefoglalót készít más olyan gépekhez, amelyek tudnivalóit még ez idáig nem foglalták össze, hozzáférhető helyen közölt táblázatban, szívesen állunk elébe, s szívesen közöljük, ha eljuttatja hozzánk. Ha pedig itt közölt puskánkban körültekintő ellenőrzésünk ellenére is hibát talál olvasónk, kérjük, írja meg.

ARITMETIKAI MŰVELETI JELEK

+, —, *, /, —

<, < =, >, > =, =, < >

LOGIKAI MŰVELETEK

AND, OR, NOT

Eredmény: —1, ha igaz a feltétel
0, ha nem igaz a feltétel

STRING MŰVELET

sk1+sk2 összekapcsolás

MŰVELETEK SORRENDJE

Egy kategórián belül balról jobbra

1. zárójel
2. belső függvény
3. hatványozás
4. előjelváltás
5. szorzás, osztás
6. összeadás, kivonás
7. relációk
8. logikai műveletek a) NOT
   b) AND
   c) OR

RÖVIDÍTÉSEK

a aritmetikai	n név
c constans	s string
e egyszerű	u utasításszám
i integer (egész)	v változó
k kifejezés	

α egy betű (A, B, . . .,Z)

... rövidítés(ek)-nek megfelelő lista, (elválasztójelként a vessző adható meg)

() utasításhoz tartozó zárójel, ki kell írni

[] a szögletes zárójelben levő paraméter használata nem kötelező

{} a kapcsos zárójel egyik sorát ki kell választani

[összetartozó utasítások

[CLEAR] kezelőgomb

VÁLTOZÓK TÍPUSÁNAK KIJELÖLÉSE

i=0,1, . . .,9

Változó (vn) alapján	Típusa	Pontossága	Definiálás alapján
$\alpha\left[\begin{Bmatrix}\alpha\\ i\end{Bmatrix}\right][!]$	egyszeres pont.	max. 6 számj.	DEFSNG
$\alpha\left[\begin{Bmatrix}\alpha\\ i\end{Bmatrix}\right]\%$	egész típusú	—32768→32767	DEFINT
$\alpha\left[\begin{Bmatrix}\alpha\\ i\end{Bmatrix}\right]\#$	dupla pont.	max. 16 számj.	DEFDBL
$\alpha\left[\begin{Bmatrix}\alpha\\ i\end{Bmatrix}\right]\$$	karaktersorozat	max. 255 jel	DEFSTR

A név szerinti kijelölés a DEFααα típusú meghatározást felülírja

PARANCS ÜZEMMÓD

([NEW LINE]-ra végrehajtódik)

NEW	tároló törlése
[CLEAR]	képernyő tartalmának törlése
AUTO [U[,Δu]]	automatikus sorszámozás
RE [u] [,Δu]	újra sorszámozza a programot
CLEAR [i]	i byte-ot töröl string részére + törli a változókat
LIST [u1] [—u2]	program listázása
LLIST [u1] [—u2]	nyomtatóra listáz
DELETE [u1] [—u2]	programsor (sorok) törlése
EDIT {u.}	szövetszerkesztő üzemmódba áttérés
RUN [u]	program futtatása
[BREAK]	programvégrehajtás megszakítása
CONT	[BREAK] és programközbeni STOP után a program folytatása
TRON	követés funkciót bekapcsolja
TROFF	követés funkciót kikapcsolja
CSAVE $\left[\# - \begin{Bmatrix}1\\2\end{Bmatrix},\right]$ sc	kazettára írás
CLOAD? [sc]	programtárolás ellenőrzése
CLOAD $\left[\# - \begin{Bmatrix}1\\2\end{Bmatrix},\right]$ sc	kazettáról olvasás
SYSTEM	motnior üzemmódba áttérés

BELSŐ ARITMETIKAI FÜGGVÉNYEK

x=ak, szögek esetén radián

Átszámítások: rad←fok·π/180; fok←rad·180/π

π = 3,14159265358979 e = 2,71828182845905

SIN (x)	sin x	LOG(x)	ln x
COS(x)	cos x	EXP(x)	e^x
TAN(x)	tg x	ABS(x)	$\lvert x\rvert$
ATN(x)	arc tg x	SQR(x)	$\sqrt{x}$
FIX(x)		csonkít	

INT(x)	x egész részét adja (az eredmény valós)
CINT(x)	x egész részét adja (az eredmény egész típusú)
CSNG(x)	egyszeres pontosságúvá alakít
CDBL(x)	kétszeres pontosságúvá alakít
SGN(x)	előjel függvény: —1, ha x<0; 0, ha x = 0; 1, ha x>0
RANDOM	az RND (x) függvény véletlenszámtól kezdődik
RND(x)	x = 0: egyszeres pontosságú véletlenszámot ad a (0, 1) intervallumban x = i: 1 és i közötti egész számot állít elő

STRINGEKKEL KAPCSOLATOS FÜGGVÉNYEK

ASC(sk)	első karakter ASCII kódját adja
CHR$(ak)	ASCII kód alapján karaktert ad
LEN(sk)	string hosszát adja
LEFT$(sk, ak)	string bal oldali része
MID$(sk,ak1,ak2)	string közepéből vág ki
RIGHT$(sk, ak)	string jobb oldali része
STRING$ (i, {sc / ASCII kód})	adott karakterből i hosszúságú stringet állít elő (i=0, . . .,255)
STR$(ak)	stringgé alakít
VAL (sk)	numerikus értékké alakít

GRAFIKUS FUNKCIÓK

x=ak1, sorok száma 0,. . . , 47
y=ak2, oszlopok száma 0,. . . ,127

CLS	a képernyő tartalmának törlése
SET(x, y)	fehér téglalap kerül az x,y helyre
RESET (x,y)	a fehér téglalapot törli az x,y helyen
POINT (x,y)	a függvény értéke —1, ha az x,y helyen van fehér téglalap; 0, ha nincs

SPECIÁLIS FUNKCIÓK

i=0,. . . , 32767(65535)
i1=15360,. . . ,32767 (65535)
i2=0,. . . ,255

PEEK(i)	i-edik byte értékét adja
POKE i1, i2	i1-edik byte-ba i2 értékét írja
MEM	memória szabad byte-jainak száma
ERL	hibás sor számát tartalmazza
ERR	ERR=(hibakód—1)*2
INKEY$	billentyűzetről egy jelet fogad
VARPTR(evn)	változó értékének címét adja

egész típus változó: LSB, MSB
egysz. pont. változó: LSB; MSB1, MSB2, kitevő
kétszeres pont változó: LSB, MSB1,. . . , MSB7, kitevő
string változó: hosszúság, kezdőcím, LSB, MSB

MONITOR ÜZEMMÓD

i, i1, i2=4000,. . . , 7FFF
(FFFF) hex. cím

/12710	CPU regisztereinek aktuális .tartalma
R	CPU regiszterek módosítása (x továbbugrás)
Mi	i-edik memória módosítása (x kiugrás)
Di	memóriatartalom megjelenítése (x visszatérés)
B	visszatérés BASIC-be
G i1[, i2]	program futtatása i1 címtől, i2 a töréspont
/12294	kisbetű (SHIFT-tel)
/12299	—"— .RE parancs
/12288	—"— —"—, villogó cursor

SZÖVEGSZERKESZTŐ ÜZEMMÓD

EDIT {u}	aktuális, ill. u-adik sor javítható
NEW LINE	tárol minden változtatást
[i] SPACE	kurzor i-vel jobbra vitele
[i] ←	kurzor i-vel balra vitele
SHIFT ↑	befejezi a közbeírási parancsot
H	jobbra eső rész törlése, beírás követk.
I	beszúrás (jobbra tolással)
X	a sor végére állás + beszúrás
L	sor kilistázása
A	töröl minden változtatást
E	tárolja a változtatásokat
Q	vissza a parancs üzemmódba a változások tárolása nélkül
[i]D	i karaktert töröl
[i]C	i karaktert cserél
[i]Sc	i-edik c karakter elé állás
[i]Kc	i-edik c karakterig töröl

HIBAÜZENETEK

1 NF FOR nélküli NEXT
2 SN szintaktikai hiba
3 RF GOSUB nélküli RETURN
4 OD nincs több adat
5 FC hibás függvényutasítás
6 OV túlcsordulás
7 OM nincs több tárolóhely
8 UL nem létező sor
9 BS dimenzió túl nagy
10 DD már dimenzionált
11 /0 nullával osztás
12 ID hibás felhasználás
13 TM típuskeveredés
14 OS stringterület kicsi
15 LS a string túl hosszú
16 ST túl összetett stringműv.
17 CN CONT-tal nem folytatható
18 NR NO RESUME (pr. vége)
19 RW RESUME, ERROR nélkül
20 UE nem kiírható hiba
21 MD oparandus hiányzik
22 FD hiányos file

BASIC-UTASÍTÁSOK

ÉRTÉKADÁS

[LET] {av=ak / sv=sk}

TÖMB MÉRETEZÉSE

DIM vn(i1 [,i2,. . . , in])

BE- ÉS KIÍRATÁSI UTASÍTÁSOK

PRINT [TAB (ak)][k][{;}]. . .	képernyőre írás
LPRINT —"—	sornyomatatóval ír
PRINT @ i, k. . .	a képernyőn elfér 16 sor és 64 oszlop; i=0,. . . ,1023
PRINT USING sv, k	kiírás formátum szerint
INPUT [sc;] v. . .	adatbevitel billentyűzetről
DATA c. . .	adatok tárolása a pr.-ban
READ v. . .	olvasás a DATA-ról
RESTORE	DATA elejére állítás
PRINT # — {1 / 2},k. . .	kazettára írás
INPUT # — {1 / 2},v. . .	kazettáról beolvasás
REM	megjegyz. elhely. a pr.-ban

VÉGREHAJTÁS VEZÉRLÉSE

GOTO u	ugró utasítás
ON ak GOTO u1, u2,. . .	elágazó ugró utasítás
GOSUB u	alprogramra ugrás
ON ak GOSUB u1, u2,. . .	elágazó alprogr. ugrás
RETURN	alprogr. vége, visszatérés
IF k {THEN u1 / [THEN] utasítás} [ELSE {u2 / utasítás}]	feltételes utasítás
FOR aev=ak1 TO ak2 [STEP ak3] / NEXT [aev]	ciklusszervezés
ON ERROR GOTO u	hiba esetén ugrik
RESUME [{u / NEXT}]	pr. végrehajtás folytat
STOP	programfutás megállít.
END	programfutás vége

TAVALYI HÓ

A BYTE című lap tavalyi decemberi számának szerkesztőségi cikke összefoglalást ad a mikrogépek területének tavalyi, nevezetesebb eseményeiről. A teljesség igénye nélkül érdemes nekünk is visszatekinteni arra, hogy melyik szakterületen mi is történik az 1984-es évben.

Az év legjelentősebb új mikroszámítógépei

- Macintosh
- IBM PCjr
- IBM PC AT
- Hewlett-Packard 150
- Hewlett-Packard hordozható kivitel
- Tandy 2000, 1200 és 1000
- Data General/One
- Apple IIc
- AT&T PC
- Corona Mega PC
- Tektronix 4404 Artificial Intelligence System (Mesterséges Intelligencia Rendszer)
- NEC APC III
- Seiko karóra-számítógép

Újdonságok a mikroszoftver területén:

- az operációs rendszerek területén: számos új UNIX rendszer született, a ProDOS operációs rendszer meghódította az Apple II világot, bejelentették az MS–DOS 3.0 rendszert. Született jó néhány konkurrens operációs rendszer változat (CP/M, DOS stb.);
- a programnyelvek, illetve fordítóprogramok területén a Basicnek és a C programnyelvnek sok új változata született. Megjelent a microPROLOG és a Modula 2-nek néhány változata. Nevezetes esemény volt a Turbo-Pascal megjelenése.
- a mesterséges intelligencia területén megjelent termékek:

  a Teknoledge M.1-e,

  a General Research TIMM nevű „szakértő" rendszere,

  az Expert-Ease

  a Level 5 Research Insight Knowledge rendszere
- az alkalmazási rendszerek területén a bőség zavara uralkodott, beleértve az IBM Top-View és a Digital Research GEM-jét. Megjelentek a „gondolkodást", tervezést segítő eszközök, mint a ThinkTank vagy a MaxThink. Komoly fejlesztések történtek a felhasználóra orientált adatbáziskezelő rendszerek területén: megjelent az Infoscope, a Please 4–1–1 és a Fas Fact. A régen várt dBASE III is elkészült, csakúgy, mint a versenytársa az R:base 4000. Az információvisszakereső rendszerek közül a CLOUT és az In-Search érdemel említést. Integrált alkalmazási rendszerek a Symphony, a Framework és a PayFlo voltak. A kommunikációs alkalmazások esetében újdonság volt a Fido „hirdető tábla" és a FiodNet rendszer.

Új termékek a kiegészítő hardver területén:

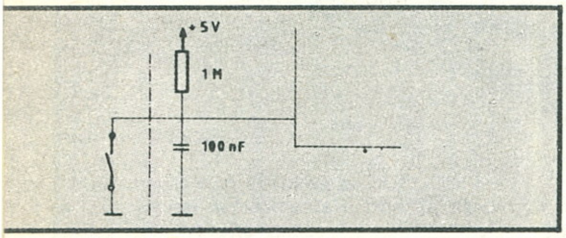
- nagy jelentőségű volt a 1200 bpi-s modemek árának nagymértékű árcsökkenése, hiszen ez lökést adott a hálózatok alkalmazásának,
- a CMOS technológia nagy sebességgel terjedt és ez a tény sok gép méretét és melegedését csökkentette,
- a folyékony kristályos képernyők méretét sikerült 25 sorra és 80 oszlopra növelni,
- a RAM memóriák mérete 256 K-ra nőtt,
- a mikroprocesszorok mérete egyre inkább 32 bitesre nő,
- az „egér" használata általánossá vált,
- a háttértárolók területén megjelentek a viszonylag olcsó optikai tároló eszközök, a Winchester technológiával készült „kemény" háttértárak kompaktabbak és olcsóbbak lettek,
- a sornyomtatók között a Hewlett-Packard jóvoltából elérhető áron jelentek meg a lézer sornyomtatók.

öttlet

HARDVER ÖTLETEK

A számítógépek helyes működéséhez – többek közt – szükséges, hogy egy-egy adott memóriacímen vagy regiszterben egy állandó vagy megfelelő módon változó, de mindenképpen meghatározott tartalom legyen. A gépekben felhasznált integrált áramkörök egy része a tápfeszültség bekapcsolásakor előre meghatározhatatlan állapotba áll be, például a mikroprocesszor regisztereinek vagy az írható-olvasható memóriáknak (RAM) a tartalma véletlenszerű értékeket vesz fel. Ezért szükség van a számítógépek bekapcsolása után egy alapállapotba hozásra, amit megfelelő áramköri kialakítással automatikusan érnek el. A mikroprocesszorok és az egyéb bonyolult funkciókat ellátó áramkörök többnyire el vannak látva egy megfelelő kivezetéssel (RESET, RES, CLEAR stb), aminek aktiválásával az áramkör alaphelyzetbe hozható. A COMMODORE gépekben ilyen a mikroprocesszor, a perifériákat csatoló integrált áramkörök, valamint a C 64-ben a hangot előállító integrált áramkör.
Valószínűleg mindenki – aki dolgozott számítógépen – tapasztalta már, hogy egy-egy hibás program futtatása a gép lemerevedéséhez vagy valamilyen hibás működéséhez vezetett. Ezek a hibák többnyire a fentebb említett meghatározott tartalmak valamilyen „elrontásából" (átírásából) erednek, és sokszor csak a számítógép alapállapotba hozásával szüntethetők meg.
A COMMODORE gépeken az alapállapotba hozás a STOP-RESTORE kombináció megnyomásával mindaddig elérhető, amíg a 790–791-es (hexa 0316–0317) memóriacímeken levő tartalmat szándékosan vagy véletlenül nem írjuk át. Utána már csak a gép ki-be kapcsolása segít, amikor – ellentétben a STOP-RESTORE használatával – a memóriában levő program is elvész, és mindent elölről lehet kezdeni. Mivel nem csak hobbim, hanem munkám is a számítástechnika, dolgoztam már komolyabb számítógépeken is, és számomra rendkívül idegen és bosszantó volt, hogy az otthoni VC 20-at időnként csak a gép ki-bekapcsolásával tudtam észhez téríteni. Ezért a saját gépembe, valamint egyik barátom C 64-es gépébe is építettem RESET kapcsolót, amivel a gép bármilyen helyzetből a bekapcsolás utáni állapotra hozható, de a memóriában levő program sem vész el.
A módosítás a bekapcsolás utáni automatikus RESET impulzust előállító áramkörhöz illeszkedik, mindössze egy pillanatkapcsolóra és kevés vezetékre van szükség az elkészítéséhez. A bekapcsolás utáni RESET impulzust a VC 20 és VIC 20 gépekben egy NE555, a C 64-ben egy NE655 típusú integrált áramkör végzi. (Az NE556 egy tokban két NE555-nek megfelelő áramkört tartalmaz, a másik fele a C 64-ben a STOP-RESTORE-hoz van felhasználva.) Az eredeti áramkör kialakításának lényege, hogy egy ellenállásból és kondenzátorból álló – az NE555 illetve NE556-ra kötött – időzítő tag megfelelő késleltetést ad. A tápfeszültség állandósulása után is megfelelő feszültségszinten (0 Volt) tartja a mikroprocesszort és a többi integrált áramkör RESET kivezetését. A kondenzátornak egy pillanatkapcsolóval történő áthidalásával bármikor előidézhetünk RESET impulzust. A kapcsolót a gép hátoldalán célszerű elhelyezni, hogy a véletlen megnyomást elkerüljük.

Az integrált áramkörök típusszáma eltérhet. (A módosított gépekben NE555 helyett UA555, NE556 helyett MC3456 volt.) Segíthet az azonosításban az integrált áramkör pozíciószáma, ez a panelre is fel van festve. A C 64-nél U20, VC 20-nál UB6 volt, a VIC 20 rajzán UE6-os jelölést láttam.
A programok RESET utáni újraindítását kétféle módon lehet biztosítani. Az egyik módszer lépései:

- A gép a felhasználó rendelkezésére álló memória (BASIC terület) kezdőcímét a 43–44-es című byte-okon tárolja. Ezek közül a 43-as – ha csak át nem írtuk – mindig 1-et tartalmaz. Mielőtt bármilyen belövésre váró programot írunk vagy töltünk a gépbe, ki kell adni egy:
  POKE 43,3 utasítást.
- A RUN parancs kiadása előtt olvassuk ki, és jegyezzük fel a 45 és 46-os című byte-ok tartalmát:
  ?PEEK(45):?PEEK(46)
  (Itt a program vége, illetve változók kezdete cím található.)
- Ha hibás működés miatt a RESET gombot meg kellett nyomnunk, három utasítás kiadásával újra elérhető lesz a program:
  POKE 43,3
  POKE 45, előzőleg kiolvasott érték
  POKE 46, előzőleg kiolvasott érték

Ez az eljárás egyes fix címekre töltendő programok esetén nem használható, de ezeknél is meg lehet próbálni a következő módszert:

- A 45 és 46-os címekre továbbra is az előző módszernél leírtak érvényesek.
- Továbbá a RUN parancs kiadása előtt ki kell olvasni és feljegyezni a felhasználó rendelkezésére álló memória (BASIC terület) első és második byte-jának tartalmát. (Ha nem tudjuk a címet, a 43–44-ről a következő utasítással kiolvashatjuk:
  ?PEEK(43)+256*PEEK(44) .)
- RESET után visszaírjuk a feljegyzett értékeket:
  POKE 45,... POKE 46,... valamint a BASIC terület első két előzőleg kiolvasott byte-ját is.

Befejezésül sok sikert kívánok mindenkinek az átalakításhoz, és kellemes újraindítását az így már el nem vesző programoknak. ***Tamási András,*** 2000 Szentendre, Lukács fivérek u. 21.

VC-20-as játékprogramokat szívesen cserélnék más programokra. A program neve: BLACK MAX, EARTH DEFENSE, STAR WARS, SIMON, KONG, FIRE, OTHELLO, RACE, SNAKE. Ezenkívül német nyelvű gépkönyvem felajánlanám angol nyelvűért cserébe.
CSONKA ISTVÁN
Szolnok Pf. 5/K–I 5008

VZ 200 COLOR COMPUTER-t + 16 K-s bővítőt cserélnék SPECTRUM INTERFACE 1-re vagy MICRODRIVE-ra.
LITTER ZSOLT
Szigetvár, Sánc u. 3. 7900

VC 20-as Commodore számítógéphez való programért cserébe adok VC 64-es Commodore-programot. A program magnószalagon van.
MOLNÁR GÁBOR
Szeged, Retek u. 9/B. VI. em. 20.

TI-99/4A programokért bármilyen ismertebb személyi számítógéphez való programot (fénymásolaton vagy kazettán) cserélek minden szom-

PROGRAM CSERE-BERE

bat délelőtt a „TI-99/4A személyi számítógép klub"-ban (1181 Batthyány u. 78/A.) és egyébként levélben.
KUN LÁSZLÓ
villamosmérnök tanár, klubvezető
1205 Koppány u. 11.

Spectrumosok, figyelem!
Két programot keresek: az egyik egy olyan compiler program, amely a Spectrum BASIC-jének minden utasítását ismeri, a másik a VU-CALC. Cserébe összkomfortos másolóprogramot, szakmai és játékprogramot tudok küldeni.
MIZSEI BÉLA
villamosmérnök tanár,
Jászberény, Szabadság u. 11.
5100

A szerkesztő azért van, hogy a lap olyan legyen, amilyenek az olvasói!

SzKI Sci-L

M08X

PROCAD-08
tervezői munkahely programcsomag

Az SZKI M08X személyi számítógépével és megfelelő, hazai gyártású perifériális berendezésekkel olyan olcsó tervezői munkahelyet lehet kialakítani, amely hatékonyan használható nyomtatott áramköri lapok tervezéséhez.
A tervezői munkahely funkciót a legelőnyösebben az SZKI nagyszámítógépes KENTAUR tervezőrendszeréhez kapcsolódva lehet kihasználni, azonban egyszerűbb tervezési feladatok önállóan is megoldhatók.
A PROCAD-08 programcsomag az M08X alapú tervezői munkahelyen a nyomtatott lapok tervezéséhez szükséges feladatokat végzi el.

FELHASZNÁLÁSI LEHETŐSÉGEK
A PROCAD-08 programcsomagot két jelrétegű, furatgalvanizált, finomrajzolatú (1,27 mm-es raszteren huzalozott) nyomtatott lapok tervezéséhez lehet felhasználni. Segítségével a következő feladatok végezhetők el:

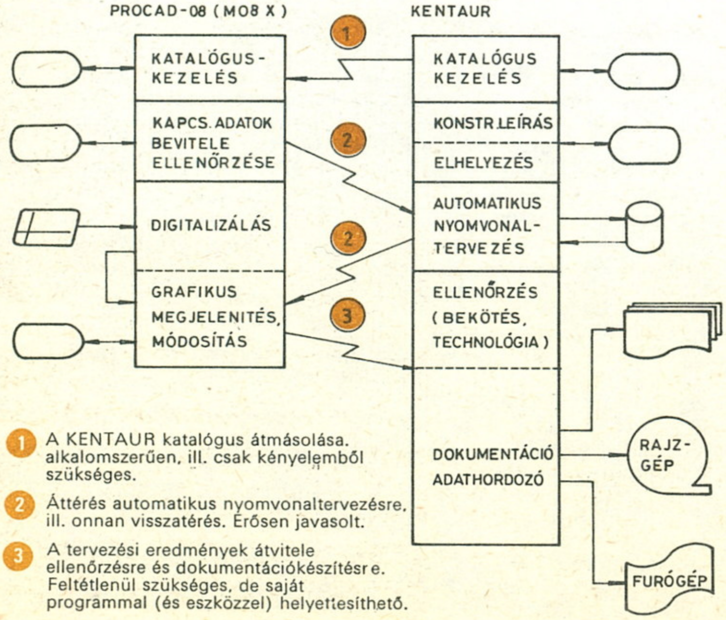
- elektromos (vagy logikai) kapcsolási rajz adatainak bevitele és a bekötöttség ellenőrzése,
- kézzel tervezett huzalozási rajz adatainak bevitele digitalizálóról,
- a KENTAUR rendszerben tervezett és módosításra szoruló nyomtatási kép adatainak a beolvasása,
- a nyomtatási kép megjelenítése képernyőn, grafikus üzemmódban, kiválasztási lehetőségekkel és grafikus funkciókkal
- a nyomtatási kép módosítása képernyőn.

FELHASZNÁLÁSI MÓDOK
1. A KENTAUR tervezőrendszerhez kapcsolódóan

- on-line, terminál üzemben, adatátviteli vonalon keresztül, az SZKI központi nagyszámítógépéhez kapcsolódóan,
- off-line, floppy diszk adathordozó közvetítéssel.

A KENTAUR rendszerben tetszőleges méretű és igen bonyolult tervezési feladatok is megoldhatók, de az adatok bevitele és ellenőrzése, valamint a huzalozási kép módosítása sok kézi beavatkozást és sok gépidőt igényel.
A PROCAD-08 programok segítségével számos, emberi beavatkozást igénylő feladat a személyi számítógépen végezhető el, párbeszédes (interaktív), grafikus üzemmódban.
A tervezői munkahelyet bárhol az országban, közvetlenül a fejlesztői környezetben lehet telepíteni, ami a feladatok megoldását gyorsabbá és kényelmesebbé teszi és egyben a tervezői beavatkozások is könnyen és felelősségteljesen végezhetők el.
A PROCAD-08 és a KENTAUR programrendszerek, ill. az M08X és a központi nagyszámítógépek közötti feladatmegosztást vázlatosan az 1. ábra mutatja. (Az ábrán a KENTAUR rendszernek csak a PROCAD-08-cal kapcsolatos funkciói vannak feltüntetve.)

1. ábra

2. Önálló alkalmazásban
Ekkor a programokat a kézi tervezési folyamat kiegészítésére, ellenőrzési célokra, az adatok archiválására lehet felhasználni.
Ilyen módon egy célszerű alkalmazási folyamat:
a) a kapcsolási rajz adatainak bevitele és ellenőrzése,
b) kézi nyomtatástervezés és bevitel digitalizálóról,
c) a kapcsolási rajz és a digitalizált huzalterv egybevetése,
d) a huzalterv módosítása, javítása képernyőn,
e) dokumentációkészítés: darabjegyzék, kötési lista.
Ezután következik az adathordozók előállítása a rajzgép vezérléséhez (mágnesszalag) és a fúrógéphez (lyukszalag). Ezt a munkát azonban megfelelő periféria hiányában mindenképpen másutt kell elvégezni. (Az SZKI-ban közvetlen lehetőség van floppy diszkről Ferranti fotoplotterhez és Schmoll fúrógéphez a vezérlő szalagok előállítására.)

A PROCAD-08 ÖSSZETÉTELE
- ADEL programrendszer
- GRID programrendszer

ADEL programrendszer
Feladata a nyomvonaltervezéshez szükséges kapcsolási adatok előkészítése (bevitel, ellenőrzés, módosítás, adatbázis létrehozása, listázás).
Az egyes feladatokat különálló programok végzik, amelyek két adatbázison keresztül vannak egymással kapcsolatban (tervezési adatok és alkatrészkatalógus).
A programok párbeszédes üzemmódban kérik és dolgozzák fel az adatokat. A formai hibák kijelzése bevitelkor megtörténik és így a javítás azonnal elvégezhető. Az adatok megadását a képernyőn látható mezőkijelölés segíti.

A rendszer főbb programjai és azok funkciói

·KARBE
- a kapcsolási rajz adatainak beolvasása,
- az adatok ellenőrzése (szintaktikai és értéktartomány szerint),
- a tervezési adatbázis megnyitása és kezdeti feltöltése.

A 2. ábrán látható a képernyőkép a program indításáról és egy rövid részlet a párbeszédes adatbevitelből.

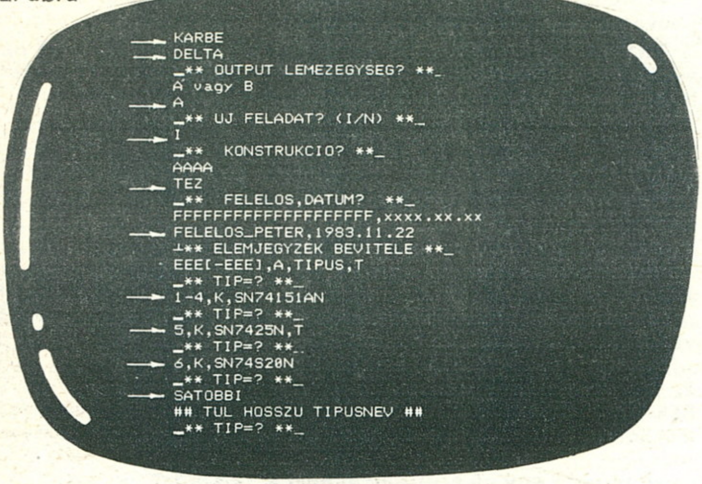
·KAREL
- szemantikai ellenőrzés az alkatrészkatalógus adatainak a felhasználásával,
- hibalista összeállítása, ill. a hibátlanság kinyilvánítása.

·KARMOD
- a szükséges módosítások elvégzése.

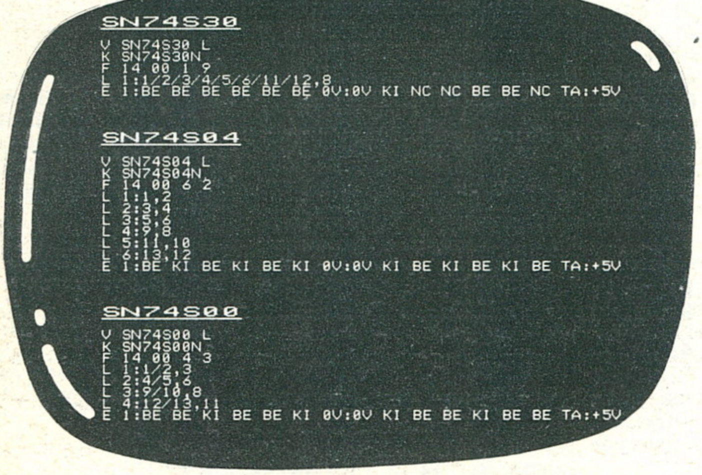
M08X

Felvilágosítást ad:
Sci–L
Vevőszolgálat
1011 Budapest
Iskola utca 10.
Telefonszám: 260-000
Telexszám: 22-4590

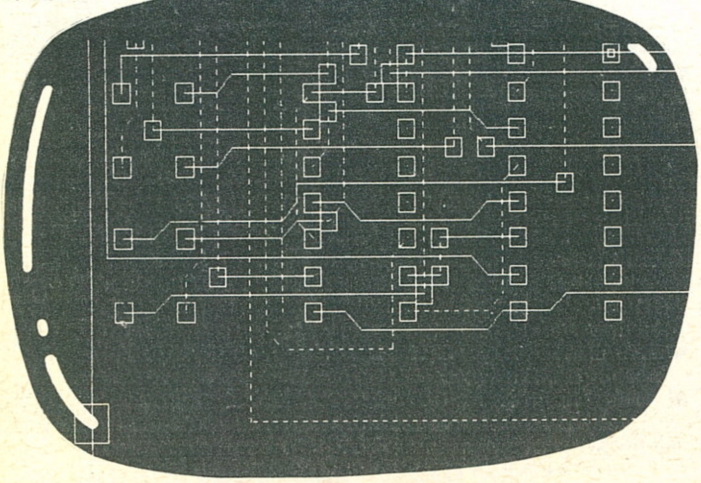
2. ábra

3. ábra

4. ábra

·LIST

- a bevitt tervezési adatok rendezett kiírása (elemjegyzék, csatlakozókiosztás, kötési lista),
- az alkatrészkatalógus adatainak kiírása (tartalomjegyzék, részletes adatok).

A 3. ábrán egy részlet látható az alkatrészkatalógusból.

·PKATAL

- az alkatrészkatalógus bővítése és módosítása.

GRID programrendszer

Feladata a nyomvonaltervezés grafikai adatainak a kezelése (digitalizálás, megjelenítés, módosítás).

A nyomtatott lap huzalozási képe kétféleképpen készülhet el és juthat a M08X személyi számítógép adattárába:

- kézi tervezéssel, ekkor az adatokat digitalizálóról lehet beadni a DIGI nevű program segítségével;
- automatikusan, számítógéppel, a KENTAUR rendszerben, ahonnan az eredmény adatátviteli vonalon keresztül hozható át az M08X számítógépbe.

A huzalozási kép megjelenítése a személyi számítógép képernyőjén történik, az ún. grafikus üzemmódban. A képernyő ilyenkor 512×512 képpontra bontható és a pontokkal a huzalozást vonalas ábra alakjában meg lehet jeleníteni.

A huzalozási rajz szükséges módosítását és kiegészítését a képernyőn, a billentyűk és a mozgatható kurzor segítségével lehet elvégezni.

A véglegesnek tartott képet vissza lehet küldeni a központi gépre, további ellenőrzés, majd felhasználás céljából.

A rendszer főbb programjai és azok funkciói

·DIGI

- a grafikus file feltöltése digitalizálóról beolvasott adatokkal.

·GRAF

- a grafikus file megjelenítése képernyőn, azonosítók szerinti szelekcióval vagy anélkül (azonosítók: rétegszám, jelsorszám, furatkód stb.),
- grafikus funkciók: ablakozás, eltolás, nagyítás–kicsinyítés, kurzor-mozgatás, kurzor-lekérdezés, szaggatott vonalképzés stb.
- rajzelemek (vonalak, furatok) leírása és törlése, kurzorpozíció és azonosító szerint.

A 4. ábrán egy nyomtatott lap huzalozási képe látható, ahol az egyik réteg vezetékei szaggatottan vannak ábrázolva.

HARDVER-, ILL. SZOFTVER-KÖRNYEZET

A PROCAD–08 programcsomag az SZKI személyi számítógépcsaládjának M08X gépén használható.

A szükséges hardver konfiguráció

- M08X központi egység (64 KByte, képernyő, billentyűzet)
- soroscsatolás-kártya (SIO)
- párhuzamos csatolás-kártya (PIO)
- grafikus kártya
- mátrixnyomtató (MP–80)
- 2 × 8″ hajlékony mágneslemezes egység (MF–6400, MOM)
- digitalizáló (RA–06, Fok Gyem)
- opcióként: rajzgép (OH–860, RADELKISZ)
  2 db MODEM (AM–12TD, Orion).

A szükséges szoftver

- PROPOS–8 V.1.0 operációs rendszer (ADEL-hez)
- GRAFOS–8 grafikus operációs rendszer (GRID-hez)
- GR80 grafikus handler
- opcióként: TD–8160 szinkron terminál-emulátor.

A programcsomag PASCAL nyelven készült, assembly nyelvű betétekkel.

POSTA

BP. 1986

Ígéretünkhöz híven márciusban ismét megtartjuk telefonos szervizszolgálatunkat.
MÁRCIUS 4-ÉN DÉLUTÁN 14–18 ÓRA KÖZÖTT HÍVHATNAK BENNÜNKET OLVASÓINK KÉRDÉSEIKKEL.
A TELEFONSZÁMOK ÉS A GÉPTÍPUSOK FELOSZTÁSA A KÖVETKEZŐ:
SPECTRUM-TÉMÁBAN A **403-743**-AT!
COMMODORE-ÜGYBEN A **403-755**-ÖT!
PRIMÓVAL KAPCSOLATBAN A **403-797**-ET!
MÁS TÉMÁJÚ KÖZLENDŐJÜKKEL A **403-744**-ET HÍVJÁK!
BIT-LET TELEFONSZERVIZ
MÁRCIUS 4-ÉN DÉLUTÁN!
HÍVJA ÖN IS!

Kedves BIT-LET!
Kérdésem az, hogy most lehetőségem nyílt, hogy egy számítógépet hozassak, de nem tudom eldönteni, hogy milyet! A Spectrum és a Commodore 64 jöhet szóba. Eddig csak ZX81-en dolgoztam és a Z80 programozásához is értek egy keveset. Ezért és az ára miatt is a Spectrumot választanám. A későbbi évekre gondolva (talán a számítástechnikával fogok foglalkozni) viszont jobb lenne a C 64.
***Perity Antal**, Budapest XI., Szakasits Á. út 32/C*

Ilyen és hasonló kérdésekre határozott választ nem adunk. A lap többek között azért *is* van, hogy az abból szerzett információk segítségével ezt ki-ki a maga igényei, lehetőségei szerint döntse el.

A tavaly decemberi BIT-LET-ben jelent meg a ZX81 szintetizátorprogram. Ennek komoly szépséghibája, hogy a magasabb hangok hamisak. A szintetizátor „felhangolásához" a II. táblázatot kell módosítanunk. Az ebben található „hangfrekvenciák", azaz osztásarányok megfelelnek ugyan az elméletileg kiszámolhatóknak, de a belső késleltetések miatt ezeket módosítani kell. Tapasztalati úton a „hangmagasság" oszlop a következőképp alakul:
255–170 között nincs változás
161–107-ig eggyel kevesebb (kivéve 114 helyett 112)
101–80-ig kettővel kevesebb
a többi hárommal kevesebb az eredetinél. Az utolsó, a 26-os kódú billentyűnél is 61 a hangmagasság!
A módosított adatokat célszerűen az eredeti programmal lehet beírni, majd rögtön rögzíteni kazettán.
Sok sikert a kipróbáláshoz!
***Keresztény István**, 2120 Dunakeszi, Barátság u. 21.*

Nem próbáltuk ki a módosítást, de közzétesszük azzal a megjegyzéssel, hogy a gépek szubjektív tulajdonságai is okozhatnak minimális eltérést.

Tisztelt Szerkesztőség!
S.O.S. SEGÍTSÉG! HELP!
Májusban vettem – újonnan – Münchenben egy ZX81-et egy 32 K-s memóriával, de valami nem stimmel.

```
10 INPUT X
20 LET Y=X-0.5
30 FOR F=X TO 0 STEP - 0.1
40 SCROLL
50 PRINT F, (INT((F-0.1)*10))/10
60 IF F=Y THEN GOTO 105
70 IF INKEY$="U" THEN GOTO 10
80 IF INKEY$="S" THEN GOTO 120
90 NEXT F
100 GOTO 10
105 SCROLL
110 PRINT "IF"
120 LET Y=F-0.5
130 PAUSE 4E4
140 GOTO 70
```

"U" gomb lenyomására új Y értéket kér, "S" gombra megáll és bármely gombra folytatja (kivéve U, ill. S gombra).
A probléma az, hogy X értékétől függően más-más számsorozatot ír ki. A 60-as sor is csak elvétve hajtódik végre, pl. ha X=2 vagy 8, vagy 32, de ekkor is csak egyszer.
A következő táblázatban leírtam azokat az értékeket, amelyeket az 50-es sorban a PRINT második részében ír ki:

X=2	9	10	11	12	14	15	30	31
1.9	8.9	9.9	10.9	11.9	13.9	14.9	29.9	30.9
.	8.7	9.7	10.7	11.7	13.8	14.8	29.8	30.8
.	8.6	9.6	10.6	11.6	13.6	14.6	29.7	30.7
1.3	.	.	.	.	.	.	29.6	30.6
1.1	.	.	.	.	.	.	29.3	30.3
1.0	.	.	.	.	.	.	.	.
0.9							.	.
0.8							.	.
0.7								
0.7								
0.6								

Ha x=3–8 között van akkor jó.
Az 50-es sorra azért volt szükség, mert a kezdőértéktől függően egy adott F értéktől 8 számjegy pontossággal (pontatlanul) írja ki, de abban a programban, amelyben alkalmazni akartam, csak egytizedes pontosságra volt szükségem. Hogy miért vált át nyolc számjegyes kijelzésre, azt sem értem, sejtem, hogy ez a három dolog összefügg. Az alapgép is és memóriával is így viselkedik, akkor is, ha nem POKE-olom 32 K-re. PRINT PEEK 54-re 136-ot ad, tehát új ROM-os. Ha megfordítom a számlálás irányát vagy kivonás helyett összeadást írok, akkor is hasonlóan számol.
Mi a hiba? A gép? A ROM? A Z80? Kíváncsi idegességgel várom a választ!
***Katona László**, 1033 Folyamőr u. 2.*

A hiba okát önmagában kell keresnie. A küldött program elemzésével nagyon közel járt az igazsághoz, de éppen azt nem merí feltételezni, hogy a gép SZÁMÁBRÁZOLÁSA és MŰVELETEINEK ELVÉGZÉSE nem pontos! Márpedig azt már elemi szinten is tudni illik, hogy egy nem egész típusú változó értéke igen valószínűtlen, hogy pontos. Ennek az az oka, hogy a gép véges darab biten képes tárolni a számokat, ez pedig nem mindig egzakt érték. (Gondoljon arra, hogy π értékét még senki sem látta pontosan leírva!) A 0,1 pedig éppen nem véges a kettes számrendszerben.
Hasonló okokból a számítások során is halmozódhat egy bizonyos hiba, ezek együttes hatása természetesen előre egyszerűen nem határozható meg.
Így azután két, nem egész típusú számról sohasem várhatjuk el, hogy egyenlők legyenek, ha elméletileg egyeznünk kellene. Ez az egyik oka, hogy egyes gépeken létezik egész típus.

HT-GÉPNYERŐ

Bár már a 3. feladat és a „nagy" feladat megoldásai is megérkeztek, most mégis a második feladatra küldött megoldásokról szólunk néhány értékelő szót:
A feladat nehéznek bizonyult. Sok szakkör helytelenül értelmezte a feladat 2. kívánságát, s még többen voltak, akik az írandó program célját nem tartották eléggé szem előtt. A főbb értékelési szempontok (fontossági sorrendben):

1. a program működőképessége
2. a lift működésének jó megfigyelhetősége és kipróbálhatósága
3. a lift működési algoritmusának hibátlansága és „jósága"
4. valósághűség
5. formai kivitelezés

Gyakori hibák: sok csapat küldött be hibásan működő programot, vagy olyat, amelyben a lift algoritmusa egyértelműen hibás. Több olyan program is érkezett, amely a megfigyelhetőség és kipróbálhatóság alacsony színvonala miatt használhatatlan. Elég általános hiba, hogy a csapatok nagy része sokkal nagyobb figyelmet szentelt a formai kivitelezésnek, mint a 2. és 3. szempontnak, így pl. a két legprofibb kivitelű grafikával rendelkező programban lényeges egyéb hiányosságok voltak. Az is jellemző volt, hogy általában még a működésképtelen, használhatatlan programok is zenéltek. Jó lenne ha az ilyen programokat beküldő szakkörök megjegyeznék, hogy egy programnak sokkal fontosabb a tudása, működése, mint a megjelenítés és a hang, amiket általában csak a többi rész készenléte és kipróbálása után érdemes a programba tenni. Ha pedig a munkamegosztás során ezek a részek külön ember(ek)hez kerülnek (ami helyes is), akkor ne a legjobb programozóknak adjuk ki ezt a részt!
Persze, mindezek nemcsak erre a pályázatra vonatkoznak, hanem bármilyen más munkára. S még azt is megjegyezzük, hogy azért bizonyos minőségű megjelenítés ennél a feladatnál – a 2. szempont miatt – szükséges volt.
Végül is a beérkezett 47 programból 12 volt jónak mondható, ezeket a szakköröket most nem soroljuk fel.

PRIMO NYERŐ NYERŐ NYERŐ

1. FELADAT MEGOLDÁSA:

Kezdő Ödön tud nyerni, mégpedig elsőnek a 6-ot kell mondania.
Nézzük, miket válaszolhat Második Odik:
1. Ha 36-ot vagy 24-et mond, akkor utána Ödön tudja a 2 közül a másikat mondani, s ezután Odik kénytelen kimondani a 72-őt, s így veszít.
2. Ha Odik 9-et mond, erre Ödön 8-at válaszol, ha pedig Odik mond 8-at, akkor Ödön mondja a 9-et. E lépéspár után a megmaradó számok, amiket még mondhatnak: 12, 18, 24, 36 és 72. Odik következik. Ha 72-őt mond, veszít, ha 24 és 36 valamelyikét mondja, az 1. pont miatt szintén veszít. Ha a 12 és 18 valamelyikét mondja, akkor Ödön nyugodtan rávághatja a 2 közül a másikat, s így most már Odik csak a 24, 36 és 72 közül választhat, tehát veszít.
3. Odik a 18-at mondja. Ödön válasza: 4. Ha Odik mond 4-et, Ödön 18-at válaszol. A lehetséges számok ezek után: 8, 12, 24, 36, 72. Ha Odik a 24, 36, 72 számok valamelyikét mondja, akkor veszít (lásd 1. pont!), ha a 8 és 12 valamelyikét, akkor Ödön a kettő közül a másikat válaszolja rá, s így már Odiknak mindenképpen a 24, 36, 72 közül kell valamit mondani, tehát veszít.
4. Még egy lehetőséget nem tárgyaltunk, ha Odik a 6-ra 12-őt válaszol. Erre Ödön 9-et mond. A lehetséges számok: 8, 18, 24, 36, 72. Ha Odik a 24, 36, 72 valamelyikét mondja, akkor veszít. Ha a 8, 18 valamelyikét mondja, akkor Ödön a 2 közül a másikat válaszolja, s így Odiknak megintcsak a 3 „rossz" szám marad.
Láttuk tehát, hogy Odik bármit is válaszol, Ödön a fenti stratégiát követve mindenképpen nyerni tud. Ezzel állításunkat beláttuk.

2. FELADAT:

Játsszuk tovább az osztójátékot! Állításunk a következő: bármilyen 1-nél nagyobb számot választanak alapszámul a játékosok, mindenképpen a kezdőnek van nyerő stratégiája. Olvasóink feladata ennek az állításnak a (logikai úton történő) bebizonyítása!

2. EZ A MENŐ

PRIMO NYERŐ

Kérjük levágni és a levélre felragasztani! Beküldési határidő: március 12.

BIT-LET
Szerkesztőségünk címe: ÖTLET Budapest 1986. Szerkesztő: Angyalosi László. Művészeti szerkesztő: Pribelszky Pál
Tördelő: Domokos Imre. Hírrovat: Csányi György. Vallató: Pogány György. Sorvezető: Székely Jenő. Posta: Halász Péter